

participatie aan het lokaal sociaal beleid

van groepen met minder
behartigde belangen

PARTICIPATIE-
WIJZER

Ministerie van de
Vlaamse Gemeenschap

vlaams netwerk
van verenigingen
waar armen
het woord
nemen

onder andere(n)

Wat
wanneer
hoe
wie

participatie- wijzer COLOFON

COÖRDINATIE & EINDREDACTIE:

Hans De Greve
Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen

REDACTIE:

Tinne Op de Beeck, Joke Janssens en Werner Gebruers
Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen

MET MEDEWERKING VAN:

Ines Keygnaert, Gerard Hautekeur, Bernadette Verreth & Veerle Stroobants
Samenlevingsopbouw Vlaanderen (VIBOSO)

OMSLAG & LAYOUT:

Tabeoka Communication + Vision

FOTO'S:

Brandpunt 23 vzw,
'Fotoboek': Centrum Kauwenberg

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn
Afdeling Inspectie en Toezicht;
Cel Lokaal Sociaal Beleid

DEPOTNUMMER:

D/2005/3241/216

INLEIDING

Deze Participatie-wijzer helpt lokale besturen om groepen mensen met minder behartigde belangen te informeren over het lokaal sociaal beleid. Bovendien gaan we dieper in op de rol die deze groepen via participatie kunnen hebben in het lokaal sociaal beleid.

Met de omschrijving “mensen met minder behartigde belangen” verwijzen we naar een zeer diverse groep van mensen die er om verschillende redenen niet in slagen hun grondrechten te verzilveren. We denken hierbij onder andere aan: alleenstaande ouderen, laaggeschoolde werklozen, mensen in armoede, ex-psychiatrische patienten, ex-gedetineerden, gehandicapten en minder mobiele personen, asielzoekers, dak –en thuislozen, één-oudergezinnen, enzovoort.

De Participatie-wijzer is een werkinstrument dat kadert binnen het project “Participatie van groepen met minder behartigde belangen aan het lokaal sociaal beleid.” Dit project heeft als doel participatie-instrumenten aan te

maken en participatie-processen in gang te zetten die binnen de diversiteit aan Vlaamse steden en gemeentes toepasbaar zijn. Het project voorziet ondermeer een participatieplan-leidraad, een participatie toolkit, een ondersteuningswebsite en een vormingsdag. Tenslotte wordt in zeven pilootgemeentes aan concrete procesbegeleiding gedaan.

Het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en Samenlevingsopbouw Vlaanderen (VIBOSO) voeren dit project uit in opdracht van Vlaams Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Inge Vervotte.

5 september 2005

INHOUD

	Inleiding	3
I.	HANDLEIDING	6
	A. Wat biedt de Participatie-wijzer?	7
	B. Hoe de Participatie-wijzer gebruiken?	7
	C. Bereik en benader 'op maat': een basishouding voor participatie van mensen met minder behartigde belangen.	10
II.	INFORMATIE 'OP MAAT'	14
	A. Je gemeente wijst je de weg... ook als je die moeilijk vindt.	15
	B. Wat doet het sociaal beleid in jouw gemeente?	16
	C. Een nieuwe Vlaamse wet: Lokaal Sociaal Beleid	20
	D. Krijgen waar je recht op hebt	24
	E. Participatie aan het beleid	25
	1. De voordelen van participatie aan het beleid	29
	2. Participatie heeft ook beperkingen	30
	3. Participatie doe je samen	32
	4. Waar en wanneer kan je je stem laten horen?	36
III.	BESLUIT	37
	A. De burger	37
	B. De lokale besturen	39
IV.	BRONVERMELDING	41

Participatie- wijzer HANDLEIDING

A. WAT BIEDT DE PARTICIPATIE-WIJZER?

De wijzer is een hulpmiddel voor lokale besturen en actoren om groepen met minder behartigde belangen 'op maat' te informeren over participatie aan het lokaal sociaal beleid.

In de praktijk blijkt deze communicatie vaak moeizaam te verlopen. Lokale besturen en actoren ervaren dat het niet vanzelfsprekend is om groepen met minder behartigde belangen op een begrijpelijke manier uit te leggen wat lokaal sociaal beleid is en wat participatie hierin kan betekenen.

De Participatie-wijzer komt tegemoet aan deze nood door aan de lokale besturen een duidelijke en toegankelijke voorbeeld-uiteenzetting te geven rond lokaal sociaal beleid en de participatie van mensen met minder behartigde belangen aan dat beleid.

B. HOE DE PARTICIPATIE-WIJZER GEBRUIKEN?

- *De Participatie-wijzer is zo opgevat dat een medewerk(st)er van het lokaal bestuur, aan de hand van de tekst, aan groepen met minder behartigde belangen kan uitleggen wat het lokaal sociaal beleid inhoudt en wat de betekenis van beleidsparticipatie hierin kan zijn.*

De verschillende aspecten en onderdelen van (participatie aan) het lokaal sociaal beleid worden op een concrete en begijpelijke manier omschreven. Met verklarende teksten (aangegeven met het symbool) worden abstracte en/of moeilijk te vatten begrippen en ‘vakjargon’ verduidelijkt. De toegankelijke voorbeelden maken dat het geheel nauw aansluit bij de concrete situatie van groepen met minder behartigde belangen.

De tekst van de Participatie-wijzer is opgesteld in een toegankelijke taal. Het is de bedoeling dat je, indien je groepen met minder behartigde belangen wilt informeren over het lokaal sociaal beleid, een gelijkaardig taalgebruik hanteert. Dit taalgebruik is richtinggevend voor het gewenste taalgebruik in het direct contact met groepen met minder behartigde belangen. Elke medewerk(st)er maakt zelf uit hoe de wijzer concreet wordt gebruikt. Je kan er voor kiezen de wijzer in zijn geheel te volgen of slechts bepaalde delen ervan over te nemen. Indien je enkel een duidelijke omschrijving zoekt van bepaalde begrippen, kan je die ook in de wijzer terugvinden. Het is echter niet de bedoeling dat de wijzer letterlijk wordt voorgelezen, of

zonder enige toelichting aan de burger meegegeven wordt.

Om je verhaal nog meer herkenbaar te maken, raden we aan om je uiteenzetting van tevoren af te stemmen op specifieke gegevens en context van de eigen gemeente en aan te passen aan de eigenheid van de groep. Benoem die aspecten van het beleidsproces die specifiek zijn voor de eigen gemeente, verwijst naar thema’s die hoog op de agenda staan in de gemeente, enzovoort.

In de tekst van de Participatie-wijzer wordt veelvuldig gebruik gemaakt van voorbeelden. Ze staan aangegeven met het vergrootglas . Pas waar mogelijk deze voorbeelden aan zodat ze aansluiten bij de lokale context en verwijst naar organisaties die in de gemeente actief zijn. Op deze manier wordt lokaal sociaal beleid geen ‘ver van mijn bed-show’, maar iets herkenbaars dat de burger van dichtbij aanbelangt. Om de aandacht van het publiek vast te houden raden we je aan de uiteenzetting te beperken tot een halfuur. Tussentijds peil je best naar eventuele vragen, meningen en reacties van het publiek. Maak ook na afloop van de uiteenzetting voldoende tijd om te luisteren naar reacties, bekommernissen en voorstellen van mensen.

Extra tips en aandachtspunten voor het gebruik van de participatie-wijzer worden aangegeven met dit symbool .

- *Participatie waarmaken is geen gemakkelijke opdracht. Succesvolle participatie van groepen met minder behartigde belangen, vereist dat je rekening houdt met een aantal belangrijke voorwaarden.*

C. BEREIK EN BENADER 'OP MAAT': EEN BASISHOUDING VOOR PARTICIPATIE VAN MENSEN MET MINDER BEHARTIGDE BELANGEN.

Aangezien participatie een uitgesproken groepsgebeuren is -participeren doe je niet alleen- is deze Participatie-wijzer vooral gericht op het gebruik in groepen. Het kan hierbij gaan om verschillende soorten groepen variërend van formele kanalen zoals een ouderenvoorspraak of een permanent overleg tot georganiseerde verbanden zoals verenigingen waar armen het woord nemen, bewonersgroepen of cliëntengroepen van een OCMW. Door gebruik te maken van deze formele participatiekanalen en georganiseerde verbanden kan je als lokaal bestuur relatief snel een bepaalde groep mensen bereiken.

Deze formele kanalen en de georganiseerde verbanden bereiken echter niet iedereen. Goede aanknopingspunten, om mensen aan te spreken die men via deze weg niet bereikt, zijn de plaatsen in de gemeente waar deze mensen vaak komen. We denken daarbij aan de wachtruimte van het OCMW, aan dokterspraktijken en apothekers, bij organisaties zoals CAW en Kind en Gezin, allerhande verenigingen of buurthuizen, het sociaal restaurant, scholen, de moskee, rusthuizen, enzovoort.

Mensen rechtstreeks aanspreken, draagt alleszins de voorkeur. Al dan niet in combinatie hiermee kan men via een toegankelijke en duidelijke folder en affiches grotere groepen mensen bereiken. Mensen met minder behartigde belangen zijn gevoelig voor de manier waarop je ze benadert. Lokale besturen en actoren zijn vaak bekommerd om de situatie van deze groepen maar schatten de leefsituatie soms verkeerd in. Zelfs als iedereen dezelfde taal spreekt en in dezelfde gemeente woont, lijkt men elkaar niet goed te begrijpen. Respecteren van en inzicht verwerven in de concrete ervaringen van uitsluiting of vernedering is een belangrijke eerste stap. Dergelijke basishouding is noodzakelijk bij het tot stand brengen van het nodige draagvlak bij de participanten.

Deze basishouding vertrekt vanuit het de overtuiging dat de meningen en ervaringen van de doelgroep en hun participatie als gelijkwaardige partners een belangrijke meerwaarde vormt. Je kan deze basishouding op

verschillende manieren tot uiting brengen:

- door oprechte interesse in de mening van mensen te tonen (door bijvoorbeeld bijvragen te stellen of te knikken als iemand spreekt laat je zien dat je luistert);
- door de grote inspanningen en het engagement van de deelnemers te erkennen en waarderen;
- door realistische verwachtingen te scheppen en gemaakte beloftes na te komen;
- door aandacht te hebben voor het tempo waarmee mensen participeren (verwittig de groep ruim op voorhand, zo laat je hen de tijd om een vergadering grondig voor te bereiden);
- door te vergaderen op goed bereikbare plaatsen waar mensen mee vertrouwd zijn en door ervoor te zorgen dat er begeleiders aanwezig zijn die men kent en vertrouwt. Op deze manier vermijd je psychologische en territoriale drempels.
- door te voorzien in een aantal randvoorwaarden zoals het terugbetalen van gemaakte onkosten en het zorgen voor een gemoedelijke en veilige

participatiesfeer (zorg voor koffie en broodjes, neem voldoende pauze, enzovoort);

- door aandacht te hebben voor het informele (neem de tijd om voor en na vergadering met de mensen een praatje te slaan over gewone zaken);
- door een aangepaste vergaderstijl te hanteren (kort maar krachtig vergaderen);
- door duidelijke en concrete informatie te verschaffen in een duidelijke en verstaanbare taal ;
- ...

Sommige aspecten van deze basishouding lijken misschien voordehandliggend. In de praktijk zijn er echter vaak nog communicatiestoornissen.

Met een concrete uitleg in deze Participatie-wijzer ondersteunen we je bij één van de aspecten van de basishouding: ‘het tot stand brengen van wederzijds begrip door duidelijke, concrete en toegankelijke informatie ‘op maat’.

Voor meer informatie over deze basishouding en hoe je deze verder concreet vorm kunt geven in de praktijk, verwijzen we graag naar de “Participatie Toolkit”¹ waarin een uitgebreide selectie van concrete en bruikbare participatiemethoden –en technieken te vinden is.

¹ VIBOSO, Vlaams Netwerk & Cel lokaal sociaal beleid. (2005). *Participatie Toolkit*. Uit “Project Participatie van groepen met minder behartigde belangen aan het lokaal sociaal beleid”.

● *Zit je ook vaak met zoveel praktische vragen over je leven? Dan ben je zeker niet de enige. In ons dagelijks leven botsen we op veel dingen die we in orde moeten brengen.*

A. JE GEMEENTE WIJST JE DE WEG... OOK ALS JE DIE MOEILIJK VINDT.

Hoe moet ik mijn pensioen aanvragen? Heeft mijn baby spuitjes nodig om gezond te blijven? Kom ik in aanmerking voor een sociaal telefoontarief? Waar kan ik terecht als ik mijn energierekeningen niet kan betalen? Mag mijn verhuurder mij uit mijn huis zetten? ... Iedere burger heeft recht op een dienst die hem de weg wijst. Maar het is niet altijd even makkelijk om te weten waar je moet zijn.

Soms gebeurt het dat je een aantal voordelen niet krijgt terwijl je die wel hard nodig hebt. Niet iedereen durft zomaar opkomen voor z'n rechten. In bepaalde gevallen durf je er zelfs helemaal niet voor op te komen omdat je je schaamt, of omdat je je verhaal steeds opnieuw moet doen, of omdat je al enkele slechte ervaringen achter de rug hebt. Je bent hierin niet alleen, want er zijn veel mensen die dit mee maken.

participatie- wijzer INFORMATIE 'OP MAAT'

In het volgende half uur leggen we uit hoe jij je stem kan laten horen. Zelf kan je immers het best vertellen waarom je je weg niet vindt. Samen kunnen we dan naar oplossingen zoeken om de samenleving beter te maken.

We leggen eerst kort uit welke diensten er in jouw gemeente zijn en hoe die in mekaar zitten. Daarna tonen we aan wat jij hierin kunt betekenen.

B. WAT DOET HET SOCIAAL BELEID IN JOUW GEMEENTE?

Je gemeentebestuur en het OCMW hebben verschillende diensten die je de weg wijzen als je vragen hebt over je leven. Ze moeten er voor zorgen dat er iets verandert aan je problemen en mee helpen voorkomen dat nieuwe problemen ontstaan.

 Het OCMW kan bijvoorbeeld de huurwaarborg voor je woning voorschieten of je helpen om je verwarmingskosten te betalen. Bij de sociale dienst van de gemeente kan je dan weer terecht voor,

bijvoorbeeld, een sociaal telefoontarief of een extra toelage voor ouders van kinderen met een handicap.

- *Gemeente en OCMW samen noemen we 'het lokaal bestuur'*
- *De gemeenteraad is het 'parlement' van de gemeente. Alle beslissingen die een gemeentebestuur neemt moeten door de gemeenteraad worden goedgekeurd.*
- *Het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) heeft de opdracht ervoor te zorgen dat alle burgers in de gemeente een menswaardig leven kunnen leiden.*
- *De OCMW-raad moet alle beslissingen van het OCMW goedkeuren.*
- *Een Schepen is de verantwoordelijke voor een beleidsdomein (bijvoorbeeld 'onderwijs' of 'sociale zaken') in een gemeente. Een schepen is vergelijkbaar met een minister maar dan op gemeenteniveau.*
- *Een personeelslid van gemeente of OCMW noemen we een ambtenaar.*
- *De gemeentesecretaris is de hoogste ambtenaar in een gemeente en heeft de leiding over de andere personeelsleden.*
- *De OCMW-secretaris is het hoofd van het OCMW-personeel.*

De besturen en hun diensten werken samen aan het sociaal beleid van je gemeente. Maar ze doen dit niet alleen. Heel wat sociale organisaties werken ook mee aan het sociaal beleid.

participatie- wijzer INFORMATIE 'OP MAAT'

 Er zijn bijvoorbeeld organisaties die je kunnen helpen bij vragen over de opvoeding van je kinderen, of die je helpen bij het zoeken van werk, of als je met vragen zit over een rechtszaak. Ook rond kinderopvang, opleidingen, gezondheid, sport en cultuur of vervoer voor rolstoelgebruikers kan je bij verschillende organisaties in je gemeente terecht.

 Verwijs naar organisaties die in jouw gemeente een rol spelen in het lokaal sociaal beleid.

Het sociaal beleid heeft als taak ervoor te zorgen dat iedereen gebruik kan maken van de economische, sociale en culturele rechten die in de grondwet staan. Deze rechten noemen we de grondrechten. De grondrechten moeten ervoor zorgen dat iedere burger een menswaardig leven kan leiden. In België heeft elke burger recht op: werk, inkomen, gezondheid, recht, wonen, cultuur, onderwijs, een gezonde leefomgeving en maatschappelijke dienstverlening.

 Alle activiteiten die een lokaal bestuur samen met andere organisaties organiseert om mensen hun grondrechten te helpen uitoefenen, vormen het 'lokaal sociaal beleid'.

Het sociaal beleid is er natuurlijk voor iedereen maar voor sommigen is dat sociaal beleid van een gemeente extra belangrijk. Voor mensen met een laag inkomen is het leefloon of een sociale woning bijvoorbeeld van levensbelang, dak- en thuislozen hebben (zeker 's winters) nood aan voldoende opvangmogelijkheden, voor vluchtelingen betekent een cursus Nederlands een hele stap vooruit en voor alleenstaande ouders met kinderen is kinderopvang dan weer van enorm belang. Het is met andere woorden belangrijk dat er geluisterd wordt naar de bekommernissen en voorstellen van deze groepen.

De sociale organisaties, het OCMW en de gemeente kunnen niet over alles zelf beslissen. Een aantal zaken binnen een gemeente liggen namelijk vast in regels en wetten. Deze wetten worden gemaakt door de Vlaamse of federale overheid. Zelfs in Europa worden regels gemaakt die de gang van zaken in een gemeente beïnvloeden. De plaatselijke organisaties, het OCMW en de gemeente kunnen niet anders dan deze regels en wetten te volgen.

participatie- wijzer INFORMATIE 'OP MAAT'

 Zo kunnen de lokale besturen bijvoorbeeld niets veranderen aan de hoogte van het leefloon. Hiervoor gelden in heel België dezelfde regels. Op dezelfde manier kan een gemeente of OCMW weinig veranderen aan de regels rond het huren en verhuren van een huis.

 Het 'federale niveau' is het Belgisch niveau. Zo heb je ook een Vlaams, een provinciaal en een gemeentelijk niveau.

Ook in verband met het sociaal beleid is er een nieuwe wet die bepaalde zaken regelt.

C. EEN NIEUWE VLAAMSE WET: LOKAAL SOCIAAL BELEID

Sinds maart 2004 is er een nieuwe Vlaamse wet voor het sociaal beleid in de Vlaamse gemeentes. Dit brengt met zich mee dat we vanaf nu over het 'Lokaal Sociaal Beleid' spreken.

 Een wet van de Vlaamse regering noemen we een decreet.

 Schets kort de grote lijnen van het decreet 'Lokaal Sociaal Beleid'.

 Het lokaal sociaal beleid houdt vier veranderingen in:

De gemeente en het OCMW spelen een belangrijkere rol in het sociaal beleid van de gemeente. Ze zullen onder elkaar goed moeten afspreken wat ze de volgende jaren willen bereiken en op welke manier ze dit willen doen. OCMW en gemeente zullen een sturende rol krijgen in het lokaal sociaal beleid, maar ze staan niet helemaal alleen in het lokaal sociaal beleid.

Het OCMW en de gemeente moeten samenwerken met de sociale organisaties in de gemeente. De sociale organisaties zullen ook meer samenwerken onder elkaar. Op deze manier wordt vermeden dat organisaties te veel hetzelfde aanbieden en dat er op andere vlakken in de gemeente niets gebeurt.

Het Sociaal Huis moet ervoor zorgen dat je duidelijk weet waar je met welke vraag terecht kan. Het is de bedoeling dat je zo minder van het kastje naar de muur gestuurd wordt. Het Sociaal Huis hoeft niet persé een echt huis te zijn waar je voor alles terecht kunt. De verschillende spelers in het lokaal sociaal beleid moeten vooral goede afspraken maken zodat je snel te weten kan komen waar je met je vraag naartoe moet.

participatie- wijzer INFORMATIE 'OP MAAT'

De burger kan zijn zeg doen en moet mee kunnen beslissen over het sociaal beleid van de gemeente. Dit is wat we bedoelen met 'participatie' van de burger aan het lokaal sociaal beleid. Zo kan je eraan werken dat het sociaal beleid beter past bij datgene wat jij nodig hebt.

Deze vier ideeën van het lokaal sociaal beleid kunnen niet op één, twee, drie in praktijk worden gebracht. In elke gemeente moet het lokaal sociaal beleid gepland worden. Dit gebeurt in een Lokaal Sociaal Beleidsplan.

- *Een Lokaal Sociaal Beleidsplan is een document dat elke 6 jaar door de lokale besturen wordt geschreven. Hierin staat wat het lokaal sociaal beleid de volgende 6 jaar moet bereiken en welke activiteiten en acties men hiervoor zal organiseren. Ook de middelen (bijvoorbeeld geld en personeel) die hiervoor nodig zijn, worden in het Lokaal Sociaal Beleidsplan vermeld.*

Gemeente en OCMW zullen onder elkaar afspraken maken over hoe ze het Lokaal Sociaal Beleidsplan gaan maken. Wie zullen ze bij het maken van het Lokaal Sociaal Beleidsplan betrekken? Wanneer gaat er wat gebeuren? De gemeentes kunnen hier al de sociale organisaties en de burgers uit de gemeente bij betrekken, maar, soms zullen OCMW en gemeente dit onder elkaar afspreken.

- *Op 8 oktober 2006 zijn het gemeenteraadsverkiezingen. Deze worden elke 6 jaar gehouden. De gemeenteraadsverkiezingen beslissen over wie de volgende burgemeester en schepenen, de OCMW-voorzitter en OCMW- en gemeenteraadsleden zullen zijn.*

In 2007 gaan de gemeentes en OCMW's een concreet Lokaal Sociaal Beleidsplan opstellen. Daarin plannen ze hoe ze de diensten beter kunnen doen (samen)-werken. In deze fase is de participatie van de sociale organisaties en burgers een belangrijk onderdeel. De gemeentes hebben voor deze planningsfase tijd tot eind 2007. De uitvoering van dit plan maakt het mogelijk dat er op sociaal vlak echt iets verandert. Dit gebeurt vanaf 2008. Hoe het proces precies verloopt, kan verschillen van gemeente tot gemeente.

- *Pas het voorgaande deel aan op basis van de procedure van beleidsplanning die in jouw gemeente wordt gevolgd.*

D. KRIJGEN WAAR JE RECHT OP HEBT

Eén van de uitdagingen voor het lokaal sociaal beleid is om ieders leven te verbeteren, ook het jouwe. Daarom is het belangrijk dat ook je ook jouw stem laat horen!

Niemand weet beter wat jij nodig hebt om je leven te kunnen verbeteren dan jij zelf. Jouw mening over het sociaal beleid is van groot belang. Door je stem te laten horen kunnen veel mensen in dezelfde situatie meer én beter gebruik maken van de grondrechten die ze verdienen.

Beleidsparticipatie maakt dit mogelijk. Wat betekent dit woord? Hoe en wanneer kan je participeren? Wat zijn de voordelen hiervan en waar kan het een rol spelen binnen het lokaal sociaal beleid?

E. PARTICIPATIE AAN HET BELEID

Participatie gaat erover dat je volwaardig deelneemt aan iets. Je kan participeren aan veel zaken. Hier willen we het enkel hebben over 'beleidsparticipatie'. Hiermee bedoelen we dat je een gelijkwaardige partner wordt bij het maken van het beleid. Samen met de lokale besturen, andere sociale organisaties, groepen burgers, enzovoort, denk je en werk je mee aan de planning, uitvoering en evaluatie van het beleid. De uiteindelijke beslissing wordt natuurlijk genomen door de lokale besturen, maar via beleidsparticipatie kan je (samen met de anderen) deze beslissing beïnvloeden.

1. DE VOORDELEN VAN PARTICIPATIE AAN HET BELEID

Jouw participatie aan het sociaal beleid heeft een aantal belangrijke voordelen voor iedereen, voor mensen die in dezelfde soort situaties zitten als jij, maar zeker ook voor het beleid.

participatie- wijzer INFORMATIE 'OP MAAT'

● Wat is voor jezelf het voordeel om te participeren aan het beleid?

Ten eerste: je krijgt de kans om je mening en wensen over het sociaal beleid duidelijk te maken aan de beleidsmakers (OCMW en gemeente). Je kan niet alleen zeggen wat er niet goed loopt. Je kan zelf ook voorstellen doen. Zo bouw je mee aan een beter sociaal beleid voor alle burgers en voor andere mensen in dezelfde soort situaties in het bijzonder.

🔍 *Jouw mening over de beschikbaarheid van thuisverplegingsdiensten kan er toe bijdragen dat veel mensen uit de gemeente beter geholpen worden op die momenten dat ze de zorg het hardst nodig hebben.*

Ten tweede: beleidsparticipatie maakt het mogelijk dat je je belangen kan verdedigen en mee kan bouwen aan de samenleving. Je voelt je zo misschien beter begrepen en gerespecteerd en meer betrokken bij de maatschappij. Participatie kan op deze manier helpen om sociale uitsluiting tegen te gaan.

🔍 *Als je mee kan nadenken over de plaats waar de nieuwe kinderopvang in je gemeente zal komen en wanneer die precies open zal zijn, heb je meer het gevoel dat de kinderopvang er ook voor jouw kinderen is.*

● Voordelen voor de gemeente en het OCMW

Als mensen mee het beleid kunnen maken, gaan ze er meer in geloven en krijgen ze meer vertrouwen in het beleid. Er zullen dus meer burgers achter het sociaal beleid in de gemeente staan. Met andere woorden: er ontstaat meer 'draagvlak' bij de burgers voor het beleid.

🔍 *Als er een moeilijke beslissing wordt genomen in de gemeente over de bouw van nieuwe sociale woningen dan kan dankzij het participatieproces de moeilijke beslissing toch begrepen en aanvaard worden door de mensen uit de gemeente. De beslissing is namelijk niet boven de hoofden van de mensen gemaakt. Ze hebben er zelf mee over kunnen nadenken en meespreken.*

📖 *'Draagvlak' wil zeggen dat de burgers achter het beleid van een overheid staan. Ze 'dragen' mee de beslissingen die een lokaal bestuur neemt.*

Via beleidsparticipatie krijgen gemeente en OCMW informatie van de burger over wat er goed en minder goed is aan het beleid en over wat er

participatie- wijzer INFORMATIE 'OP MAAT'

best zou veranderen. Over sommige zaken heb je meer voeling dan de beleidsmensen omdat je er dichterbij staat. Beleidsmensen moeten soms beslissen over zaken waar ze zelf niet mee te maken krijgen in hun leven.

 Hoe kan een gemeente of OCMW het beste tussenkomen in de verwarmingskosten? Via een cheque voor huisbrandolie, via toeslagen voor isolatie en dubbele beglazing, of nog anders? Mensen met een laag inkomen kunnen hier meer over vertellen dan beleidsmensen.

Dit soort informatie helpt de beleidsmakers om het sociaal beleid zo te maken dat het de problemen van mensen beter kan aanpakken. Zo kunnen ze ook vermijden dat er tijd en geld wordt gestoken in dingen die hun doel niet bereiken.

 Het kan zijn dat een gemeente een nieuwe ontmoetingsplek voor mensen uit de wijk wil bouwen. Terwijl uit participatie blijkt dat de mensen uit de wijk liever zouden hebben dat de al bestaande goed bezochte ontmoetingsruimte ook 's avonds open is.

Zonder beleidsparticipatie zou het veel moeilijker zijn voor sommige groepen mensen om hun stem te laten horen. Via beleidsparticipatie wordt de gemeente dus ook een meer democratische plaats.

2. PARTICIPATIE HEEFT OOK BEPERKINGEN

Participatie heeft verschillende voordelen. Toch zijn er ook een aantal beperkingen aan participatie.

 Schep realistische verwachtingen maar let erop dat je mensen niet onnodig afschrikt.

Participatie vraagt veel tijd. Als gemeente en OCMW snel beslissingen moeten nemen is het organiseren van participatie niet vanzelfsprekend. Soms heb je er ook veel middelen en mensen voor nodig. Toch is het de moeite waard om deze middelen en mensen te investeren. Gezien de vele voordelen verdienen deze investeringen zich namelijk snel terug. Niet alle onderwerpen zijn even geschikt om participatie rond te organiseren. Soms zijn onderwerpen zo technisch dat participatie weinig zin heeft.

 De financiële afspraken tussen OCMW en gemeente over het lokaal sociaal beleid zijn bijvoorbeeld vaak zo ingewikkeld, technisch en moeilijk te vatten dat het niet zo zinvol is de gewone burger hieraan te laten participeren.

participatie- wijzer INFORMATIE 'OP MAAT'

Tenslotte willen gemeente en OCMW via participatie de mensen uit de gemeente laten meedenken en meebeslissen over het lokaal sociaal beleid. Toch blijven de politiciers het laatste woord hebben. Vaak zullen ze rekening houden met jullie mening en advies, maar soms zal het bestuur toch een andere beslissing nemen dan je had gewild. Het bestuur moet namelijk ook rekening houden met meningen van andere partners. Ze heeft voor bepaalde beslissingen onvoldoende middelen. Ze heeft soms een andere mening dan jullie. Lokale besturen moeten ook rekening houden met wetten en regels die door andere overheden worden gemaakt. Geef de moed niet op, misschien dat een deel van jullie ideeën zijn overgenomen. Misschien lukt het de volgende keer wel om het bestuur te overtuigen. Rome is niet op één dag gebouwd, ook het lokaal sociaal beleid zal niet op één dag klaar zijn.

3. PARTICIPATIE DOE JE SAMEN

Participeren doe je niet alleen. Met een groep is participatie gemakkelijker en veiliger. In je eentje sta je niet zo sterk als in een groep. Je hebt meer kans dat er

naar je mening geluisterd wordt als het ook de mening van andere mensen is. In vele gemeentes is er één of andere groep te vinden waarbij je kan aansluiten. Zo kan je bijvoorbeeld terecht bij bewonersgroepen van wijken, bij projecten van de samenlevingsopbouw en het opbouwwerk, bij de verenigingen waar armen het woord nemen, bij de welzijnsschakels, het centrum algemeen welzijnswerk, het integratiecentrum, enzovoort. Door samen te praten over de knelpunten en de positieve dingen die je tegenkomt in je gemeente, kan je samen voorstellen doen om zaken te verbeteren. Je kan ook zelf de handen uit de mouwen steken met je groep. Meewerken in zo een organisatie verandert niet alleen de gang van zaken in je gemeente. Je ontmoet er nieuwe mensen, je kan je hart eens luchten en er wordt veel plezier gemaakt en gelachen. Je kan ook eens een kijkje nemen in de buurthuizen in je omgeving of zelf een aantal mensen bij elkaar zoeken die met dezelfde problemen te maken krijgen.

 Verwijs naar organisaties die in jouw gemeente een rol spelen in het lokaal sociaal beleid.

Op voorhand in groep nadenken over jullie mening en adviezen maakt het ook gemakkelijker om volwaardig te kunnen deelnemen aan het participatieproces. Je hebt er dan al eens over gesproken met andere mensen. Daardoor begrijp je het vaak beter en weet je ook gemakkelijker wat je mening over het lokaal sociaal beleid precies is.

participatie- wijzer INFORMATIE 'OP MAAT'

4. WAAR EN WANNEER KAN JE JE STEM LATEN HOREN?

Het sociaal beleid van een gemeente is niet iets wat ineens kant en klaar ligt en waar je achteraf nooit meer moet naar omkijken. Er zijn verschillende stappen die de gemeente moet zetten. De eerste stap is de voorbereiding van het beleid, in de tweede stap wordt het beleid uitgevoerd en waar nodig bijgestuurd. In de derde stap wordt nagekeken of het beleid wel goed werkt in praktijk. Doorheen deze stappen kunnen vaak nog veranderingen worden aangebracht. Beleidsparticipatie kan een rol spelen in de verschillende stappen van dit 'beleidsproces'.

 Een beleidsproces bestaat uit drie stappen: voorbereiding, uitvoering en evaluatie. Beleidsparticipatie kan in alledrie een rol spelen.

Wat kan jouw beleidsparticipatie in de verschillende stappen betekenen?

De voorbereiding

De eerste stap is de beleidsvoorbereiding. In deze fase wordt eerst onderzocht wat er allemaal bestaat rond sociaal beleid in een gemeente en wat er goed of fout loopt. Daarna wordt er bepaald wat er in de volgende jaren zal worden gedaan om een beter sociaal beleid te maken. Via beleidsparticipatie kan ook jij hier op een aantal manieren een rol spelen.

Door je ervaringen over de sterke kanten en de knelpunten in het sociaal beleid van de gemeente te vertellen, kan je mee aangeven hoe het sociaal beleid nu werkt en wat de belangrijkste aandachtspunten zijn. Je bepaalt mee de 'agenda' van het beleid.

 Als het dienstencentrum ver van de sociale woonwijk ligt, kunnen de inwoners dit in de voorbereidende fase op de agenda van het lokaal sociaal beleid zetten. Zo kaarten ze via participatie niet alleen het probleem van bereikbare en toegankelijke diensten aan. Ze brengen tegelijkertijd ook het mobiliteitsprobleem op de agenda.

Je weet niet alleen wat er allemaal veranderd moet worden. Vanuit je ervaring heb je vast ook goede ideeën over hoe dat kan gebeuren. Door je ideeën aan het lokaal bestuur te vertellen, help je mee het beleid inhoud te geven.

participatie- wijzer INFORMATIE 'OP MAAT'

 De gemeente stuurt nu elke dag een busje de sociale woonwijk om de mensen op te halen die naar het integratiecentrum willen komen. De buurtbewoners stellen voor om in de sociale woonwijk een antenne-bureau van het integratiecentrum op te richten. Zo kan iedereen (man/vrouw, jong/loude) altijd bij een personeelslid van het integratiecentrum terecht.

De uitvoering

De tweede stap is de uitvoering van wat er in de eerste stap is beslist. Ook hier kan jij via participatie een belangrijke rol spelen. Bij de uitvoering van het beleid zijn er heel veel praktische dingen die nog uitgewerkt moeten worden. Hoe moet je een aanvraag doen voor iets? Welke papieren moet je invullen? Tijdens welke uren is een dienst open? Wie gaat de nieuwe bloembakken in de straat onderhouden? In de uitvoering van deze en veel andere dingen is het vaak belangrijk dat mensen aangeven wat hen tegenhoudt om hun rechten te gebruiken. Verbeteringen kunnen dan worden aangebracht.

 Zo kan je tips geven om de nieuwe aanvraagformulieren duidelijker te maken, of om de voorgestelde openingsuren beter te laten aansluiten op wat de mensen nodig hebben. Je kan ook beslissen om samen met een groep bewoners de nieuwe ontmoetingsruimte te onderhouden en te beheren.

De evaluatie

De derde en laatste stap is de evaluatie. Dit wil zeggen dat er wordt onderzocht of datgene wat men van tevoren wilde bereiken ook echt bereikt is. Omdat je het sociaal beleid van dichtbij meemaakt, kan je goed aangeven of de veranderingen echt een verbetering opleveren in jouw dagelijks leven. Op deze manier kan je meedenken over wat er in de toekomst nog veranderd moet worden.

 In de gemeente is er veel gewerkt rond de werking van het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW). Na enkele maanden of jaren moet je de veranderingen kunnen voelen in je dagelijks leven. Via participatie kan je samen met de andere klanten van het CAW nagaan of de veranderingen binnen het CAW ook jullie leven hebben verbeterd. Je kan ook nieuwe voorstellen doen om ervoor te zorgen dat je de veranderingen binnen het CAW nog beter merkt in je dagelijkse leven.

Participatie stopt niet na de evaluatie. Het verhaal gaat verder. Om de zes jaar worden nieuwe ideeën voor het lokaal sociaal beleid uitgewerkt. Telkens worden deze nieuwe ideeën voorbereid, uitgevoerd en geëvalueerd. Doorheen de tijd zal jouw inbreng in alle stappen belangrijk zijn.

▣ *Om de 6 jaar zijn er gemeenteraadsverkiezingen. Na iedere verkiezing moeten de beleidsmakers opnieuw de drie beleidsstappen doorlopen: voorbereiding, uitvoering en evaluatie. De volgende gemeenteraadsverkiezingen zijn in oktober 2006.*

Wil participatie werken dan zullen alle partijen zich hiervoor moeten inzetten, zowel de lokale besturen als de burgers.

A. DE BURGER

Als je participatie wil waarmaken zal je uit je pijp moeten komen. Als je nog geen groep mensen hebt die mee hun stem willen laten horen (zoals een vereniging waar armen het woord nemen of een bewonersgroep), dan is het nodig dat je hier eerst naar op zoek gaat.

Eens je een groep mensen bij elkaar hebt, is het tijd om je groep bekend te maken bij de lokale besturen en de organisaties uit de gemeente. Als ze niet weten dat jullie bestaan, zullen jullie ook niet zo snel betrokken worden. Je kan als groep proberen een vertegenwoordiger te sturen naar een permanent armoedeoverleg, een welzijnsoverleg, een ouderenadviesraad, een bewonersvergadering of een andere formele vergadering in je gemeente. Zo kan je al voor een deel participeren. Je kan echter ook naar de lokale besturen toestappen met een voorstel om eens te bekijken hoe jullie meer en dieper of beter kunnen participeren aan het lokaal sociaal beleid.

Voor meer uitleg of extra ondersteuning kan je altijd terecht bij het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en/of Samenlevingsopbouw Vlaanderen. Zij hebben veel ervaring met participatie en zij kunnen je verder helpen.

B. DE LOKALE BESTUREN

“Participatie doe je samen” zeiden we al. Niet alleen de burgers, maar ook de lokale besturen spelen hierin een belangrijke rol. Ook zij zullen een aantal stappen moeten zetten, willen ze participatie in hun gemeente waarmaken.

Indien in de gemeente nog geen groep van mensen met minder behartigde belangen bestaat, dan kan de gemeente of het OCMW bijvoorbeeld zelf zo een groep oprichten. Lokale besturen die hier meer informatie over willen of ondersteuning vragen kunnen hiervoor terecht bij het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en/of Samenlevingsopbouw Vlaanderen.

We ondersteunen de lokale besturen ook concreet door bruikbare en concrete methoden en technieken aan te leren om participatie te organiseren. Hiervoor verwijzen we naar de ‘Participatie Toolkit’.

Participatie vraagt inzet maar die inzet is de moeite waard. Zowel voor de burgers, waaronder mensen met minder behartigde belangen, als voor de lokale besturen en de organisaties in de gemeente heeft participatie vele voordelen. Indien iedereen zijn steentje bijdraagt, kunnen jullie er samen voor zorgen dat de gemeente en al haar inwoners van deze participatievoordelen kunnen genieten.

Bronvermelding

Participatieplan-leidraad

Artikel 23 van de Belgische Grondwet.

Artikel 24 van de Belgische Grondwet.

Decreet van 19 maart 2004 betreffende het lokaal sociaal beleid (BS12.V.2004).

Decreet van 21 maart 2003 betreffende de armoedebestrijding (B.S.11.VI.2003).

Van Gool Bas (2003). Burgers, beleidsparticipatie en beleidsbeïnvloeding in het Vlaams lokaal bestuur. VTOM. 8 (4): 19-28.

Antwerps Platform Generatiearmen. (1999). Participatie van generatiearmen aan het lokale beleid, Antwerpen.

Antwerps Platform Generatiearmen. (2004). Dromen - Denken - Doen: 7 jaar dialoog in Antwerpen. Antwerpen.

Kalk, E. en De Rynck, F. (2002). Burgerbetrokkenheid en bewonersparticipatie in de Vlaamse steden.
In: Bijdrage voor Task Force Stedenbeleid, Thuis in de Stad, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.

Karel de Meulemeester. (1989). Voor een goed gezag: Glossarium van termen in de context van de staathervorming. VTB, Antwerpen.

Moras, D. (2001). Beleidsparticipatie van armen: Communicatie, consultatie, dialoog?. Alert 27 (3-4): 68-80.

Vzw Recht-Op. (2004). Dossier. De kant van de klant: Over cliëntbetrokkenheid in de hulpverlening van het OCMW Antwerpen.

VIBOSO. (2003). Lokaal bestuur in beweging: vernieuwing in regelgeving en bestuurspraktijk. Ter-zake Cahier, Ter-zake, Brussel.

Wat
Waarom
Wanneer
hoe
Wie
Wat
Waarom
Wanneer
hoe
Wie
Wat
Waarom
Wanneer
hoe
Wie